

Találkozás egy legendával

A Cleveland Orchestra Budapesten

Világstárok vendégfellepte mindig esemény - nemzetközi hírvagyzenekaroké szenzáció. Hát még, ha olyan távolságból és annyi magyar kötődéssel érkeznek hozzánk, mint az idei Tavasz Fesztiválra hivatalos *Clevelandiek*. A városról magáról is köztudott, hogy a legnagyobb magyar sziget az USA területén belül, a zenekarról pedig, hogy Széll György tette naggyá. Addig is megállt a lábán (1918-ban az orosz-amerikai Sokoloff alapította, 1933-tól a lengyel-amerikai Artur Rodzinski, 1943-tól az osztrák-amerikai Erich Leinsdorf irányította az együttest), de egyénisége, szuverén zenei karaktere vitathatatlanul a magyar-amerikai Széll regnálása alatt fejlődött ki. Az a kis híján negyed század, amit a kiváló zenekarnevelő 1946-tól 1970-ig (gyakorlatilag haláláig) a *Clevelandiek* élén töltött, mindmáig meghatározó a testület történetében; legendásan homogén hangzását, különféle stílusokban való jártasságát, s persze óriási reputációját ennek az időszaknak köszönheti. Nimbuszát sikerült megőriznie Széll utódainak gondos kiválasztásakor is: Boulez, Maazel és immár tizenkét esztendeje Christoph von Dohnányi tölti be a főzeneigazgatói posztot a Cleveland Orchestránál. Így aztán mind Széll miatt, mind a Dohnányi unoka révén joggal érezhettük, hogy saját zenetörténetünk egy darabjával ismerkedünk a várva várt vendégek produkcióját hallgatva. A találkozás izgalmasnak ígért, s mindkét alkalommal telt ház fogadta a BKK Pátria termében bemutatkozó szimfonikus együttest. Jómagam a március 24-én adott estre (műsorán Schönberg op. 16-os Öt zenekari darabja és Bruckner Ötödikje szerepelt) nem jutottam el, beszámolómat tehát kizárólag a március 25-i, második hangverseny tapasztalataira épül.

Kezdem a műsorral, amit névjegyként

nyújtott át Dohnányi és csapata: a vendéglátónak szóló üdvözlő Ligeti mű volt, a 60-as évek avantgárdjának mértékadó darabja, az Atmospheres, de mérészen társítva az attacca megszólaltatott 19. századi szférák zenéjével, Wagner Lohengrin-előjátékával. Frappáns ötlet, elsőrangú kivitelezésben; Dohnányinak sikerült mehökkentenie vele a publikumot. Ezután a német romantika egyik mesterműve, Schuman 1. (Tavaszi) szimfóniája következett, szünet után pedig orosz muzsika: Stravinsky (1919-es keletkezésű) zseniális Tűzmadár szvitje. Olyan anyag, amin igazán lemérhető, mit tud a szakmából általában, a 19-20. századi Európa nagy zenéiből különösen egy tengerentúli szimfonikus együttes, a kiválóan trenírozott, magára nagyon adó Cleveland Orchestra.

Generációs összetétel szempontjából a skála tág; a pultok mögött egészen fiatalok, de 70 év körüliek is ülnek (feltehetően még Széll egykori hangszeresei), a vonós szólamok vezetői a 40-esek korosztályából valók. Utóbbiak munkájában (amit a második sorból premier plámban láttam) feltűnt, hogy két-két szólam egymásra figyelése olyan intenzív, mintha nem is karnestrel játszanának, hanem kamarazenekarban: a koncertmester és az első cselista, valamint a szólóbrácsás és a második hegedűsök szólamvezetője a kritikus helyeken rendre összéz, egymásnak - szemmel, mimikával vagy karmozdulattal - avizót ad stb. Nem véletlenül, sokkal inkább munkaköri kötelesség gyanánt. Nincs is fal mellett vagy pongyolán megszólaltatott frázis, tömör és telt minden tutti - ugyanannyira, hogy egy hegedű tizedmásodperccel korábbi belépése az egész szólamot sokkolni képes. Megkapó volt számomra a rezek szabad dalolása; Dohnányi nem fogta vissza őket, mégsem hatottak kevésbé diffe-

renciálnak, mint mifelénk, ahol - tisztelet a kivételnek - egyfolytában mezopianót szokás kérni tőlük. A fák hangja csöppet nazális, de csodálatosan kiegyenlített; a Tűzmadárban lenyűgöző produkciót nyújtottak. Kíváncsi vagyok, ha nem a mindentudó és mindenkor elegánsan higgadt Dohnányi áll előttük, a *Clevelandiek* vajon a szívemet is megdobogtatnák -e... Most ugyanis bámulatosan zenéltek, abszolút perfektül, csak éppen emóciókat nem váltottak ki belőlem.

Kerényi Mária

